

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

Қазақстан Республикасы Конституциясы күніне арналған
«КОНСТИТУЦИЯ: ҚҰҚЫҚ ҮСТЕМДІЛІГІНІҢ, АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ МЕН
ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ МЕМЛЕКЕТТІҢ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ІСКЕ АСЫРУ»
атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ
29 тамыз 2018 жыл, Астана қ.

МАТЕРИАЛЫ
Международной научно-практической конференции
«КОНСТИТУЦИЯ: ВОПЛОЩЕНИЕ ЦЕННОСТЕЙ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА,
ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА И СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА»
посвященная Дню Конституции Республики Казахстан
29 августа 2018 года, г. Астана

MATERIALS
International scientific-practical conference
«THE CONSTITUTION: THE EMBODIMENT OF THE VALUES OF THE RULE
OF LAW, CIVIL SOCIETY, AND THE MODERN STATE»
Devoted to Constitution Day of the Republic of Kazakhstan
August 29, 2018, Astana

**ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67. 4000.1
К18**

Редакциялық алқа:

**Амандықова С.К., Өмірзақов П.К., Хайрмуханмедов Н.И., Тлепина Ш.В.,
Мукашева А.А., Сембекова Б.Р., Жуманова М.Х.**

Қазақстан Республикасының Конституциясы күніне арналған «Конституция және қоғам мен мемлекеттің жаңғыруы» атты халықаралық ғылыми практикалық конференция материалдарының жинағы (29 тамыз 2018 жыл). Жалпы редакциясын басқарғандар: И.И. Рогов, А.О. Шәкіров, Е.Б.Сыздықов. – Астана: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2018. – 394 б.

ISBN 978-9965-31-953-2

Қазақстан Республикасының Конституциясы күніне арналған «Конституция және қоғам мен мемлекеттің жаңғыруы» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының жинағы қоғамды және мемлекетті жаңғыртудың теориялық және құқықтық аспектілері, азаматтық және қылмыстық-процессуалдық заңнаманы реформалау, сондай-ақ халықаралық стандарттарды енгізу, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасындағы құқықтар туралы ғылыми мақалаларды қамтиды. Жинақ заңгер-мамандарға және кең қауымға арналған. Барлық материалдар авторлардың баяндауында жарияланды.

В Сборник материалов международной научно-практической конференции «Конституция и модернизация общества и государства», посвященной Дню Конституции Республики Казахстан, включены научные статьи по вопросам теоретико-правовых аспектов модернизации общества и государства, реформирования гражданского и уголовно-процессуального законодательства, а также имплементации норм международного права в действующее право РК. Сборник рассчитан на специалистов-юристов и широкий круг общественности. Все материалы опубликованы в изложении авторов.

The collected materials of international scientific-practical conference: «Constitution-the basis of dynamic and stable development of the society and the state», devoted to the Day of Constitution of Republic Kazakhstan the greetings and reports of leadership of state bodies of Kazakhstan, bodies of the constitutional control, ombudsmen, judges of the constitutional courts and correspondent bodies of the number of foreign countries, eminent home and foreign scientists –lawyers are included. The collected materials are designed for experts –lawyers and broad sections of the public. All the materials are published in the exposition of the authors.

**ISBN 978-9965-31-953-2
ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67.400.1**

©ЕНУ имени Л.Н.Гумилева, 2018

СОДЕРЖАНИЕ

ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

Marco Gregg	A Euro model for the tobin tax: the (tossible) impac to the new tax on the European Financial Market (and on the non eu investors)	9
Онгарбаев Е.А.	Об изменениях и дополнениях в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам религиозной деятельности и религиозных объединений	13
Тхабисимова Л.А.	О некоторых аспектах понимания конституционной ответственности в решениях конституционного суда Российской Федерации	17
Кванина В.В.	Конституционно-правовые основы отраслевых принципов предпринимательского права России и Казахстана	20
Букалерова Л.А. Остроушко А.В.	К вопросу о коррупции в системе образования в России	23

СЕКЦИЯ 1

ВОПЛОЩЕНИЕ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА И РАЗВИТИЕ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В ЦЕННОСТЯХ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА

Амандыкова С.К. Есентемирова А.М. Аничкин Е.С.	Некоторые проблемы и перспективы высшего образования в Казахстане	27
Абдрасулов Е.Б.	Конституционное право Российской Федерации и стран Центральной Азии: факторы общности	36
Нурпеисов Е.К.	Судебная власть и ее роль в обеспечении конституционной законности.	40
Капсалямова С.С. Абуов А.А.	Конституция и развитие гражданского общества в Казахстане	43
Амандыкова С.К. Калмаганбетова Д.Б.	Некоторые вопросы повышения правовой культуры государственных служащих Республики Казахстан	47
Кусаинова Л.И. Айтбай Ж. А.	Правовые основы положения политических партий в Республике Казахстан	51
Громова Е.А.	Правовое регулирование защиты прав потребителей финансовых услуг в Казахстан	54
Ибрагимов.Ж.И.	Государственно-частное партнерство в условиях цифровой реальности: сравнительно-правовой анализ законодательства России и Казахстана	60
Кусаинова Л.И. Смагулова А.С.	Конституция құқық үстемдігінің кепілі	63
Сарсенова С.Н.	Вопросы возрождения обычных правовых норм в современной системе гражданского права	68
Гезердава С.И.	Актуальные вопросы институциональных реформ области высшего образования Казахстана	72
	Конституционное измерение характеристик гражданского общества (сравнительно-правовой анализ)	76

Иванова Ж.Б.	Конституционно-правовая охрана объектов культурного наследия как воплощение традиционных духовно-нравственных ценностей народа	82
Спиридонова А.В.	Конституционный принцип свободы предпринимательской деятельности и его ограничение антимонопольным законодательством	84
Калмаганбетова Д.Б.	Правовое регулирование участия политических партий в выборном процессе Республики Казахстан	87
Хайрмуханмедов Н.И.	Егемендік ұғымының теориялық-құқықтық негіздері	90
Смағұлова А.С. Кусайнова Л.И. Смағұлов А.А. Османова Д.Б. Абдикаликов К.Б. Әлмұхамбетов Ж.Н.	Дәстүрлі құқықтағы ар-намысты қорғаудың өзіне тән ерекшеліктері	94
Жамбаев Е.С. Сапарбекова Б. Е.	Оценка современной системы высшего образования Республики Казахстан	98
Ибрагимов Ж.И. Бұлақбаев М.Б. Сәулен Нұржан	Казакстан Республикасындағы кәсіптік одақтар қызметінің конституциялық-құқықтық жағдайы	102
Жамбаев Е.С. Сапарбекова Б. Е.	Қоғамдық келісім және саяси тұрақтылық – конституциялық құндылықтың мазмұны және оны қамтамасыз ету құралдары.	105
Ибрагимов Ж.И. Бұлақбаев М.Б. Сәулен Нұржан	Есеп беруші мемлекетті қалыптастырудағы мемлекеттік қызметшілердің құқықтық санасының ролі ролі	108
Хайрмуханмедов Н.И.	Қазақстан Республикасында жоғарғы білім беру барысындағы өзекті мәселелер	114
Алимпиева Т.Г.	Еуропалық жоғары оқу орнынан кейінгі білім және ғылыми зерттеулер кеңістігінің ерекшелігі	116
Капсалямова С.С. Зейдин К.Б.	Конституционные основы общественного согласия и политической стабильности Республики Казахстан	123
Женисов С.К. Мысыр Олжас Сеилханов Ж.Д.	Омбудсмен институтының конституциялық-құқықтық негіздері	125
Мырзатаев Н.Д.	Ата заңымыз тарихи-мәдени мұра нысандарын қорғау, сақтау және пайдаланудағы негізгі қайнар көзі ретінде	129
Weisbekova G.K.	Экономикалық контрабанда: қоғамдық қауіптілігі және жауаптылық мәселелері	131
Нурутдинова А.Ж.	Цифрлы технологияларды енгізу процесіндегі жоғары білім беру жүйесін жетілдірудің кейбір мәселелері	134
Kussainov A.A.	The concretization of legal norms in court holding (theory and practice)	136
Наурызбаев Е.А. Глеубердина У.Т. Женисов С.К. Мысыр Олжас Смағұлова А.С. Кусайнова Л.И. Роза Өміртай	Проблемы совершенствования правовой охраны окружающей среды на военных и оборонных объектах Республики Казахстан	138
	Bologna process as a basis of transformation of higher education institutions in non-commercial joint stock companies (experience of the baltic states)	141
	Мемлекеттік басқару жүйесіндегі конституцияның маңыздылығы	144
	Конституциялық реформалар аясындағы мемлекеттік билік тармақтарының өкілеттіктері	148
	Договор личного найма в обычном праве	150
	Конституция – елдігіміздің айнасы	153

Бердыбаев Е.М.	Қоғамдағы құқықтық сананың қалыптасу бағыттары.	155
Махов А.Р	К вопросу о совершенствовании конституционной ответственности глав субъектов зарубежных федераций	157
Саулен Нуржан	Местные исполнительные органы власти Казахстана: организация, деятельность и полномочия	164
Бабаян Р.А.	Информационная безопасность как неотъемлемая часть системы национальной безопасности Российской Федерации на современном этапе	168
Мырзатаева Р.Д.	Бастауыш сынып оқушыларының тілдік сауаттылығы: әдістемедегі инновациялар	171
Ораз Рсай	Қазақстандағы әйел құқықтарының құқықтық теориялық аспектілері	174
Рябова Т. В	Правовые позиции органа судебного конституционного контроля Республики Армения	177
Нугыманов Е.	Конституция қоғамдық тұрақтылықты сақтау мен нығайтуының кепілі	179
Сапарбекова Б.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресудің әлімдік тәжірибесі	181
Мырзатаев Н.Д.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың шетелдік тәжірибесі	187
Гастаев Н.Б.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың шетелдік тәжірибесі	187
Цой К.Р.	Анализ законодательства в сфере образования для детей с особыми образовательными потребностями	189
Макоев Т.В.	Конституционные основы многопартийности в современной России	194
Садуақасов А.А	Мемлекеттік билік бөлінісінің принциптері және қр-ның конституциясына бектілуі	197
Зейнелгаби Адиль Омарова Э.Б.	Правовое регулирование вопросов социального обеспечения в Республике Казахстан	199

СЕКЦИЯ 2 КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВООТНОШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ЧЕТВЕРТОЙ ПРОМЫШЛЕННОЙ РЕВОЛЮЦИИ

Өмірзақов П.Қ	Корпоративтік құқықтың дамуының конституциялық негіздері	203
Абдирайымова А. докторант	К вопросу о государственном регулировании продовольственной безопасности в Республике Казахстан	205
Бексултанова Р.Т., Калтаева А.Т.	Доступ к правосудию как принцип правового государства	209
Жаркенова С.Б.	Некоторые актуальные вопросы совершенствования трудового законодательства Республики Казахстан	212
Жусипова Б.А., Омарова Э.Б.	Еуразиялық Экономикалық Одақ мүше елдердің жер қатынастары субъектілерінің құқықтық жағдайы	218
Нурғалиева Е.Н.	Правовая защита социально-уязвимых слоев населения	221
Нурмагамбетов А.М.	Некоторые вопросы становления конституционализма в Республике Казахстан	225
Нурмагамбетов А.М.	О некоторых новеллах современного трудового законодательства Республики Казахстан	228
Нурмагамбетов А.М.	О предмете международного трудового права	231
Нурмагамбетов А.А.	Добросовестность, разумность и справедливость	235

докторант Омарова Э.Б., Бердиярова Ж.С. Омарова Э.Б., Жусипова Б.А. Палымбетов Н.Ш. докторант Хасенов М.Х.	как оценочные понятия гражданского права Охрана труда по действующему трудовому законодательству Конституционно правовые основы Жұмыспен қамтудың типтік емес нысандарының заңды мәні Влияние новых технологий на развитие гражданского права: вызовы XXI века	239 242 246
Марат Н.М.	Қазақстан Республикасында концессиялық қатынастардың құқықтық реттелуі	252
Карибаева А.К.	Основные направления определения гражданско-правовой ответственности за коррупционные правонарушения в Республике Казахстан	258
Кожаметова С.Г.	Особенности правового статуса различных видов субъектов предпринимательства	262
Сақтағанова И.С., Аябековам.Н.	Мүмкіндігі шектеулі адамдардың қол жетімді ортадағы құқықтары: тәжірибелері, мәселелер және оны шешу жолдары	266
Абдраимов Е. Палымбетова М.	Апелляциялық сатыдағы соттың өкілеттігі Жерге меншік иелері мен жер пайдаланушылардың құқығын шектеудің құқықтық мәселелері	275 277
Сактаганова А.	Қазақстан Республикасының халықты әлеуметтік қорғау саясаты	280
Тоғжанова Ж.	Ювеналды әділет – кәмелетке толмағандар құқықтарын қорғау кепілі	283
Жүмекен Н.	Қазақстан Республикасындағы инвестициялық саясатты жүзеге асыру және қр заңнамасына сәйкес реттеу	285
Сактаганова А.	Медициналық сақтандыруды дамытудың шетелдік тәжірибесі - азаматтардың мүдделерін қорғаудың нысаны	288
Абдраимов Е. Сактаганова А.	Сот билігінің конституциялық негіздері Қазақстандағы арбитраж (аралық) соттың қалыптасуы және дамуы	291 294
Сақтағанова И.С., Аябекова М.Н. Темиржанова А., Жолимова А., Болатбекова И. Қожахметова Д.С.	Мүгедектердің құқықтарын қорғаудың халықаралық- құқықтық негіздері Правовой механизм защиты прав человека (на примере построения финансовых пирамид)	298 305
Сақтағанова И.С., Жанжігітова Ж.А. Марленқызы А.	Совершенствование правовых механизмов ипотечного кредитования в Республике Казахстан Жаңа заманғы экономикалық қоғамдағы отбасылық бизнесті дамытудың кейбір мәселелері Атқарушылық іс жүргізу құқықтық институтының дамуы және келешегі	308 314 318
Айбасов А. Аманғалиева А.	Сақтандырудың даму тарихы Шет мемлекеттердегі баламалы немесе аналогиялық құқықтық институттар	325 331
Калтаева А.Т.	Конституция-қоғам мен мемлекет дамуының динамикалық және тұрақты негізі	338

СЕКЦИЯ 3
ВОПЛОЩЕНИЕ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УГОЛОВНОЙ ПОЛИТИКЕ

РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Ахпанов А.Н., Келигова Х.Ю.	Ошибки в свидетельских показаниях	341
Ахпанов А.Н., Турсын А.М.	Вопросы обеспечения электронного перевода В современном уголовном процессе	345
Скаков А.Б.	Обеспечение прав испытуемых в условиях пробации	349
Сембекова Б.Р.	Антикриминальная безопасность личности в системе противодействия терроризму и экстремизму	355
Канаев А. С Амиргалиев А.А.	О некоторых вопросах контрразведывательной деятельности в Республике Казахстан	358
Дук Ю.И.	Соблюдение принципов верховенства права в борьбе с региональной преступностью.	362
Кабакова О.В.	Конституционные обязанности молодежи Российской Федерации как воплощение верховенства права в условиях построения гражданского общества	364
Баймолдина С. М.	Уголовная ответственность за преступления, совершаемые в информационных системах в Республике Казахстан	369
Муратханова М.Б., Мұқаметқазинов А.С.	Халықаралық деңгейде және шетелдерде	372
Ашимова Э. А.	Жасөспірімдерді өзін - өзі өлтіруге дейін жеткізуге итермелейтін себептер	376
Ашимова Э. А., Абулкаирова А. М. Даурембеков Е.К.	Пайдакүнемдік қылмыстарының алдын алу шаралары	382
	Правовые аспекты избрания меры пресечения в виде содержания под стражей в отношении женщин подозреваемых и обвиняемых в акте терроризма	385
Балгынтаев А.О., Енсебаева А.Р. Досанов М.У.	Вопросы социального обеспечения судей	389
	О вопросах совершенствования Казахстанского уголовного законодательства по борьбе с мошенничеством	391
Салпеков А. С.	Правовые гарантии и проблемы обеспечения независимости судей в Республике Казахстан	394
Сеилханов Ж.Д.	Экономикалық контрабанда: қоғамдық қауіптілігі және жауаптылық мәселелері	398
Тулепенов Ж. К. Кубенова Ш.А.	Қылмыстық жауаптылықтан босатудың кейбір негіздері	400
	Уголовная ответственность за вовлечение совершеннолетних в совершение уголовных правонарушений в Республике Казахстан	404
Бегеев Т. Б.	Особенности проявления экстремизма и терроризма в обществе	407
Аширбекова К. Б. Дуисова А.М.	Систематизация судебного приговора	411
	Права и свободы человека в Казахстане, как система ценностей правового государства	413
Кулбаева М. М.	Понятие и эффективность уголовно-правового воздействия на врачебную ошибку	418

СЕКЦИЯ 4

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РЕАЛИЗАЦИИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Сарсембаев М.А.	Казахстанские и международные суды в решении международно-правовых проблем (на примере проблем международного транспорта и транзита)	422
------------------------	--	-----

Тлепина Ш.В.	Периодизация истории международного права	425
Акпарова Р. Н.	Международные стандарты и законодательство Республики Казахстан о правовом значении актов органов уголовного преследования и судов иностранных государств	431
Алпысбаева Ю. А.	Актуальные проблемы обеспечения свободы передвижения товаров в рамках евразийского экономического союза	441
Алшинбаев И. Ф.	Международно-правовое регулирование биологической безопасности на космических объектах	443
Есенбаева Г. С.	Международно-правовые проблемы режима контроля за ракетными технологиями	446
Жаксыгельдинов Л. Д.	Определение правосубъектности транснациональных корпораций в теории международного права	449
Жунусбекова А. Ж.	Халықаралық құқықтағы халықаралық шарттардың маңыздылығы	452
Искакова Ж. Т.	Еаэс и вто: взаимодействие двух правопорядков	456
Кабакова О.В	Конституционные обязанности молодежи Российской Федерации как воплощение верховенства права в условиях построения гражданского общества	458
Қаражан Б. С.	Международно-правовое сотрудничество стран центральной азии в условиях региональной интеграции	463
Костяная Ю. С.	Конституционное право человека и гражданина на информацию в Республике Казахстан.	466
Сатова А. С	Энергетическое сотрудничество в рамках еаэс как инструмент глобализации.	468
Сарсембаев М.А.	Проблемы транзита В Казахстанском законодательстве и международном праве	470
Сейдеш Б. Б.	Конституция – мемлекеттің тұрақтылығы мен ұлттық құндылықтарды сақтау кепілі ретінде	475
Сулейманова И. И.	Халықаралық құқық принциптері мен нормаларына сәйкес қылмыстық заңнаманы дамыту жолдары	483
Панов С.К.	Универсальный периодический обзор как уникальный механизм универсальной правозащитной системы	485
Хамидулина М. Б.	Вопросы международно-правовой защиты авторских и смежных прав	487
Шналина А. А.	Техническое регулирование как механизм защиты потребителей. Безопасность игрушек.	491
Sartayev A.K.	“Kazakhstan in the age of independence (some problems of international treaties realization)”	493

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- 1.Қазақстан Республикасының Конституциясы.30.08.95ж.өзгертулер мен толықтырулар /07.10.98ж.,2007ж .21.05 //АҚЖ «Юрист»
- 2.Федотова.Л. Законотворческий процесс: состояние и проблемы. Алматы 1997 ж. с.27.
- 3.Басин Ю.Г. Учебное пособие. – Алматы: Әділет Пресс, 1996, с.6
- 4.Конституциялық Кеңестің 1997 жылғы 6 наурыздағы қаулысы//АҚЖ «Юрист»
5. Жоламан.К.Д. Мемлекет және құқық теориясы: Оқулық. Алматы: Жеті Жарғы, 2001 ж. Б192.
- 6.Котов. А.К.Наше государство -суверенный Казахстан. //Саясат.1996 г. с. 24.
- 7.Абділдин С. Қазақстан Парламенті. Одақтан ордалы елге бет түзеп. -Алматы: Қазақстан. 1993.
- 8.Табанов С.А.«Казахстан -независимое государство». Аргументы и факты. № 18 .6 август 2003ж
- 9.Сапарғалиев Ғ.С. Қазақстан Республикасының Конституциялық құқығы: Академиялық курс. Алматы: Жеті Жарғы, 2004 ж. 266б .

КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ РЕФОРМАЛАР АЯСЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК БИЛІК ТАРМАҚТАРЫНЫҢ ӨКІЛЕТТІКТЕРІ

Женисов С.К. *Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, заң факультеті, мемлекет және құқық теориясы мен тарихы, конституциялық құқық кафедрасының оқытушысы, з.ғ.м*

Мысыр Олжас *«Халық қазынасы» ҒЗИҒ ғылыми қызметкері, з.ғ.м.*

Мемлекеттік басқару жүйесі заман талабына сәйкес өзгеріп отырады. Қазақстан Республикасы 1991 жылы 16 желтоқсан күні тәуелсіздігін алған сәтінен бастап мемлекеттің аса маңызды элементі мемлекеттік басқару және мемлекеттік билік тармағын анықтап, қабылдады. Еліміздің билік тармақтарына бөлу жүйесі мемлекеттің дұрыс жұмыс істеуі мен құрылуының сәйкес үлгісін дамытуды, басқару нысандарын уақыттарының талаптарына анықтама беруді, "тежемелік және тепе-теңдік" жүйесінде негізделген ұйымдастырылуының механизмдерін дамытуды талап етеді. Мемлекетіміздің басқару нысанын қарастыратын болсақ 1993 жылғы тәуелсіз Қазақстанның тұңғыш Конституциясы бойынша парламенттік республика ретінде моделі қарастырылған. Содан соң екінші, қазіргі уақытта қолданып жүрген конституциямызға байланысты еліміз президенттік республика моделінде дамып келеді. Басқарудың президенттік нысанының дамуы заңнамалық, атқарушы, сот билігінің Қазақстан Республикасының Президентінің институтымен өзара байланысты әрекетті болып келеді. Қазақстан Республикасының жаңа қоғамдық-саяси құралының құрылуы жағдайында республикалық басқару нысанының дамуының объективті заңдылықтарын іздеулер, басқарудың президенттік, қазақстандық үлгісінің сәйкестігін зерттеу, оның саяси және құқықтық мәдениет деңгейін, дәстүрлі көзқарастар мен қоғамдық психология қалыптастыру үшін бірге тарихи, әлеуметтік, саяси және басқа да алғышарттарын іздеу күрделі мәселе болып келеді.

Осыған байланысты шығармашылық дамудың қажеттілігі туындайды. Өз кезегінде, республикалық басқару нысандары туралы жалпы теориялық білімнің кеңейтілуі мен байытылуы, президенттік басқару нысанының республикалық басқару нысанының құрамдас бөлігі ретінде жүзеге асырылуының практикалық мәселелерін шешуге ықпал етеді.

Қазақстан Республикасының басқару нысанын және билік тармақтарына байланысты 2017 жылғы конституциялық реформа барысында, Қазақстан Республикасының атқарушы билік тармағы – Үкіметтің іске асыру процесінде туындайтын құқықтық нормалар мен тәжірибе; Қазақстан Республикасының Заң шығару, атқарушы және сот органдары арасындағы ынтымақтастық моделін; Қазақстан Республикасының және оның жетілдірудің негізгі бағыттары бойынша мемлекеттік биліктің ұйымдастырылуы мен жұмыс істеуі конституциялық және құқықтық реттеу эволюциясын қалыптастырады.

Аталған реформаға енді нақтырақ тоқталайық. 2017 жылдың 10 наурызында Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан Республикасының Конституциясына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заңына қол қойды. Аталған Заңның 3-бабына сәйкес Конституцияға енгізілген өзгерістер мен

толықтырулар алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап, яғни 14 наурыздан бастап қолданысқа енгізілді. Осы Заңмен Конституцияның 25 бабына (Жалпы ережелер 2-бап, 4-бап, Адам және азамат 10 және 39-баптар, Президент 41, 44, 45-баптар, Парламент 49, 53, 55, 57, 61-баптар, Үкімет 64, 66-67, 70-баптар, Конституциялық Кеңес 72-74-баптар, Соттар және сот төрелігі 79, 81, 83-баптар, Жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару 86-87, Қорытынды және өтпелі ережелер 91-бап) өзгерістер мен толықтырулар енгізілді.

Енгізілген өзгерістер мен толықтырудар негізінен мемлекеттік билік тармақтары арасында, соның ішінде Президент, Парламент және Үкіметтің өкілеттіктерін бөлу мәселелеріне баса назар аударылды. Конституциямен айқындалған Президенттің кейбір өкілеттіктері заң шығарушы орган мен Үкіметке бөлініп берілді.

Конституцияның 41-бабына өзгерістер енгізіліп, сол бойынша «Қазақстан Республикасының Президенті туралы» Конституциялық заңында Республика Президентігіне кандидаттарға қосымша талаптар белгіленуі мүмкін деп толықтырылған [1].

Конституцияның 44-бабының бұрынғы редакциясына сәйкес Президент Үкімет мүшелерін қызметке дербес тағайындаса, жаңа ережеге сәйкес Үкімет мүшелерін Парламент Мәжілісімен консультациялардан кейін Премьер-Министр енгізген ұсынумен тағайындайтын болды.

Енді Премьер-Министр Үкімет мүшелерінің кандидатурасы бойынша Мәжіліспен алдын ала кеңесіп барып, оларды тағайындау үшін Мемлекет басшысына енгізуге міндетті. Бұл консультациялар Парламент және оның депутаттарының мәртебесі туралы ҚР Конституциялық заңының жаңа 22-1-бабының 1 және 3-тармақтарында «Мәжіліспен, оның тиісті бейінді тұрақты комитеттерінде жүргізіледі».

Енгізілген өзгерістерге сәйкес Үкіметтің Парламент алдындағы жауапкершілігін де біраз күшейтілді. Себебі Конституцияның 64-бабына сәйкес Үкімет алқалы орган ретінде өзінің қызметінде Республика Президентінің және Парламенттің алдында жауапты болып белгіленсе, 67-бапқа сәйкес Үкімет қызметінің негізгі бағыттары жөнінде және оның аса маңызды барлық шешімдері жөнінде Президентке және Парламентке баяндап отыратын болды.

2017 жылғы конституциялық реформа Үкіметтің құқықтық мәртебесіне саяси жауаптылық бөлігінде белгілі бір түзетілер енгізді. Бұл түзетулер Үкіметті қайта құру тәртібіне, құзыретінің көлеміне, функционалдық міндеттеріне, сондай-ақ орнынан түсуі және өкілеттіліктерді доғару институтына байланысты.

Негізгі Заңға сәйкес Қазақстан Республикасының Президенті Үкіметті Конституцияда көзделген тәртіппен құрады (65-баптың 1-тармағы). Тиісінше, ол өз қызметінде Республика Президенті алдында заңнамада белгіленген нысанда жауапты болады.

Сонымен қатар, Үкімет Республиканың Парламентіне есеп береді. ҚР Конституциясына сәйкес бірлескен отырыста Парламент Үкімет пен ҚР Есеп комитетінің республикалық бюджеттің атқарылуы туралы есептерін бекітеді. Үкіметтің республикалық бюджеттің атқарылуы туралы есебін Парламенттің бекітпеуі Парламенттің Үкіметке сенімсіздік білдіргенің көрсетеді (Конституцияның 53-бабының 2-тармағы).

Конституцияның 70-бабының бұрынғы ережелеріне сәйкес Үкімет жаңадан сайланған Қазақстан Республикасы Президентінің алдында өз өкілеттігін доғарған болды. Енді 2017 жылғы конституциялық реформада Үкімет жаңадан сайланған Парламент Мәжілісі алдында өз өкілеттіктерін доғарады деп айқында, Үкіметтің мәртебесі негізіне нақтылау енгізді.

Үкіметтің Парламент Мәжілісінің жаңа құрамының алдында өкілеттікті доғару институты – тежемелік әрі тепе-теңдік жүйесінің және билік тармақтарының өзара іс-қимыл жасау процесінің маңызды элементі [2, 487 б].

Осы аталған нормалардан біз Парламенттің өкілеттіктерінің арта түскенін аңғарамыз.

Сонымен қатар биліктің 3-тармағы – Сот билігіне қатысты да өзгерістер мен толықтырулар енгізілген. Конституцияның 79-бабының 3-тармағының бұрынғы редакциясындағы норманы сілтемелік нормамен ауыстырды. Яғни, осыған сәйкес «Республика соттарының судьяларына қойылатын талаптар конституциялық заңмен

айқындалады», бұл бірыңғай нормативтік акті – Сот жүйесі мен судьялардың мәртебесі туралы ҚР Конституциялық заңында судьяға кандидаттарға қойылатын талаптарды кең көлемде сипаттауға мүмкіндік берді[2, 545 б].

Сонымен қатар Конституцияның 81-бабы да біраз өзгерістерге ұшырап, жаңа редакцияда, төмендегідей жазылады: «Қазақстан Республикасының Жоғарғы Соты азаматтық, қылмыстық істер, жергілікті және басқа да соттардың соттылығына жататын өзге де істер бойынша жоғары сот органы болып табылады, заңда көзделген жағдайларда өзінің соттылығына жататын сот істерін қарайды және сот практикасының мәселелері бойынша түсініктемелер беріп отырады». Яғни осы бапқа сәйкес, Жоғарғы Соттың қадағалау институтының алынып тасталғанын көреміз.

Қорытынды келе, Конституциялық реформаларға байланысты заң шығарушы және атқарушы органдардың жауапкершілігінің артқанын байқай аламыз. Бұл реформаның болашақта мемлекет үшін пайдасы зор болатынына кәміл сенеміз.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. ҚР Конституциясы (2017 жылғы 10 наурыздағы өзгерістермен).
2. Қазақстан Республикасының Конституциясы. Ғылыми-практикалық түсіндірме. –Астана, 2018. –664 б.

ДОГОВОР ЛИЧНОГО НАЙМА В ОБЫЧНОМ ПРАВЕ

Смагулова А.С., к.ю.н., доцент

Кусаннова Л.И., к.э.н., доцент

АРГУ им. К.Жубанова

В любом общественном строе содержание, стороны договора найма, призванного регулировать общественные отношения, налагают определенные обязанности на участников договора. Данный институт гражданских отношений существовал в казахском обществе еще в старые времена. Понятие найма зависит от особенностей развития каждого отдельного общества, уровня становления и развития гражданских отношений.

Ученые-исследователи казахского обычного права следующим образом характеризуют существовавшие в традиционном казахском обществе отношения, заключавшиеся в использовании личного труда: «Личный наем сводится к сделке, на основании которой одна сторона - нанимающийся работник обязывается за известное вознаграждение и в течение определенного времени исполнить известную работу или оказать определенные услуги материального свойства другой стороне (нанимателю, хозяину)» [1]. Т.е., сфера применения личного найма в казахском обществе была не столь широка и в основном применялась для регулирования отношений, связанных с существовавшими тогда видами хозяйственной деятельности: скотоводством, посевными работами, сбором урожая, к которым привлекались мужчины, и работами по домашнему хозяйству, а именно, дойкой коров, приготовлением пищи, уборкой и т.д., для выполнения которых использовался женский труд. Кроме того, в бытность Казахстана колониальной территорией Российской империи для выполнения поручений волостного управления грамотные люди нанимались для обучения детей. Беднота казахского населения чаще всего выполняла следующие виды работ: «Стрижка баранов, посев, поливка и уборка пшеницы и ячменя в тех местах, где производится хлебопашество, и в последние годы кошение сена близ зимовок, приготовление кизяка, мытье белья и всякая другая работа во всех аулах охотно исполняются беднейшими киргизами за умеренную плату скотом и вещами» [2].

Как видно, институт личного найма издавна существовал в казахском обществе как одна из форм гражданских правоотношений. Поскольку казахи не чеканили собственных монет, в качестве вознаграждения за выполненные работы и услуги наниматели расплачивались скотом, чаще всего мелким скотом и ношенной одеждой. Конечно, это не могло полностью удовлетворять нужды семьи, но все же было определенным подспорьем. И в этой связи возникает вопрос, насколько наниматель мог удовлетворять потребности нанятого работника и справедливо оценивать стоимость выполняемых им работ? Если